

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та
менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-443М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Історія слов'янських народів (новітні часи)»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою
«Середня освіта (Історія)»
спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 09 від 12.02.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни **«Історія слов'янських народів (новітні часи)»** для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія)» спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Клинова-Дацюк Г. Д. – Рівне : НУВГП, 2024. – 28 с.

Укладач: Клинова-Дацюк Г. Д., кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Керівник групи
забезпечення

Прищеп О. П.

© Г. Д. Клинова-Дацюк, 2024
© НУВГП, 2024

Передмова

Дисципліна «Історія слов'янських народів (новітня історія) є однією із важливих складових загального курсу всесвітньої історії. Дисципліна передбачає вивчення суспільно-політичного, соціально-економічного та культурного розвитку слов'янських народів і держав у новітню добу (1914 - поч. ХХІ ст.). Особливу увагу звернено на місце і роль слов'янських країн в міжнародній політиці, участь їх у євроінтеграційних та євроатлантичних процесах.

Мета вивчення дисципліни – проаналізувати особливості політичного, соціально-економічного та культурного розвитку слов'янських народів і держав у новітній час, показати роль цих країн у системі міжнародних відносин.

Основні завдання:

- проаналізувати передумови, причини, перебіг Першої світової війни та наслідки для слов'янських народів;
- охарактеризувати політичний та соціально-економічний розвиток слов'янських народів і держав у міжвоєнний період (1918-1939 рр.);
- розкрити роль слов'янських країн у роки Другої світової війни;
- охарактеризувати сталінську модель соціалізму та її втілення в Польщі, Чехословаччині та Болгарії;
- висвітлити політику «самоврядного соціалізму» в Югославії;
- проаналізувати політичні, економічні соціальні та національні трансформації в слов'янських країнах;
- виокремити особливості розвитку слов'янських країн на початку ХХІ ст.
- проаналізувати участь країн у європейських, євроатлантичних та євразійських інтеграційних процесах.
- показати роль країн у міжнародних відносинах.

Розподіл годин семінарських занять

Змістова тема	Семінарські заняття денна / заочна	
Змістовий модуль 1. Слов'янські народи і держави у 1914-1945 рр.		
Т.1. Слов'янські народи і держави у Першій світовій війні (1914-1918 рр.)	2 год.	1 год.
Т.2. Російська імперія – Росія – СРСР у (1917-1939 рр.)	2 год.	1 год.
Т.3. Польща та Чехословаччина в міжвоєнний період (1918-1939 рр.)	2 год	-
Т.4. Болгарське царство та Королівство сербів, хорватів, словенців, Югославія у 1918-1939 рр.	2 год.	-
Т.5. Друга світова війна і слов'янські країни.	2 год.	-
Змістовий модуль 2. Слов'янські народи і держави у II половині 1940-х – поч. XXI ст. Трансформаційні перетворення і виникнення нових незалежних держав.		
Т.6. Радянський Союз у 1945-1991 рр. Україна, Росія та Білорусь у 90-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.	2 год.	-
Т.7. Польща та Чехословаччина у II половині 40-х рр. – поч. XXI ст. Нові незалежні держави: Чехія і Словаччина.	2 год.	-
Т.8. Болгарія і Югославія у II половині 40-х рр. – поч. XXI ст. Нові незалежні держави: Словенія, Хорватія, Сербія, Чорногорія, Боснія і	2 год.	-

Герцеговина, Північна Македонія, Косово.		
Всього	16 годин	2 години

Змістовий модуль 1.

Слов'янські народи і держави у 1914-1945 рр.

Тема 1. Слов'янські народи і держави у Першій світовій війні (1914-1918 рр.)

План

1. Передумови, причини, цілі воюючих держав.
2. Військові дії на Східному, Балканському та Салонікському фронтах.
3. Слов'янські території і країни у роки Першої світової війни.

Контрольні запитання та завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте передумови, причини війни, цілі воюючих держав у Великій війні. Які події стали приводом до початку Першої світової війни?

2. Охарактеризуйте перебіг військових дій Східному фронтах у 1914-1916 рр.: Галицька битва, Горліцький прорив, Брусилівський прорив та ін.

3. Розкрийте причини приєднання Болгарії до блоку Центральних держав.

4. Підготуйте інформацію про воєнні дії на Салонікському фронті 1915 р.

5. Розкажіть про воєнні кампанії 1917-1918 рр. на Східному і Балканському фронтах.

6. Проаналізуйте білоруський національний рух в початковий період війни (1914-1916 рр.).

7. Польське королівство, Сербія та Чорногорія в роки війни.

8. Чеські та словацькі землі в роки Першої світової війни.

9. Наслідки Першої світової війни для східнослов'янських народів.

Проблемно-дослідницькі завдання.

(Відповіді на питання пропонується підготувати у формі есе).

1. Чи була Перша світова війна неминучою?

2. Чи погоджуєтесь ви з думкою, що в розв'язанні Першої світової війни були зацікавлені однакою мірою всі великі держави?

Література (*Тут і далі вказано номери джерел у списку рекомендованої літератури).

[1, 2, 3, 4, 5,7, 10, 11, 17, 22]

Тема 2. Російська імперія – Росія – СРСР у (1917-1939рр.)

План

1. Лютнева революція в Російській імперії та її демократичні перетворення.

2. Боротьба за українську державність у 1917-1921 рр.

3. Білоруська Народна Республіка у 1918-1920 рр.

4. Створення СРСР: концепції. НЕП. Модернізація СРСР: індустріалізація, колективізація. Репресії 20-30 рр.

5. СРСР у системі міжнародних відносин напередодні Другої світової війни.

Контрольні запитання та завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте здобутки та прорахунки Української національно-демократичної революції 1917-1921 рр.
2. Визначте причини поразки Білоруської народної республіки.
3. Українізація. «Розстріляне відродження».

Проблемно-дослідницькі завдання

(Відповіді на питання пропонується підготувати у формі есе).

1. Які проблеми – національні чи соціальні – насамперед турбували більшість населення України в 1917–1921 рр.?
2. Чому з усіх політичних сил, що боролися за владу на території України, перемогу здобули більшовики? В чому причини невдач українських національно-державницьких сил?

Література

[1, 2, 3, 5, 23, 24, 26]

Тема 3. Польща та Чехословаччина в міжвоєнний період (1918-1939 рр.)

План

1. Відновлення та утворення держав і визначення кордонів.
2. Суспільно-політичний і соціально-економічний розвиток.
3. Польща в системі міжнародних відносин Центрально-Східної Європи.

Контрольні запитання та завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте передумови і причини проголошення держаної незалежності Польщі. Яка роль Ю. Пілсудського?
  2. Розкрийте позиції європейських країн і польських політичних сил щодо проблеми визначення кордонів Польщі. Проаналізуйте їх міжнародно-правове визнання.
  3. Підготуйте інформацію про радянсько-польську війну 1920 р.
  4. Охарактеризуйте становище Польщі в період парламентської демократії (1921-1926 рр.), реформи уряду В. Грабського. Підготуйте інформацію про травневий державний переворот 1926 р. та початок політики «санації».
  5. Проаналізуйте режим «санації» Ю. Пілсудського та особливості економічної кризи 1929-1933 р. в Польщі.
  6. Опрацюйте зміст конституція 1935 р.
  7. Проаналізуйте зовнішню політику Польщі в 30-х рр. ХХ ст.
  8. Схарактеризуйте становище Польщі у переддень Другої світової війни.
- Розкрийте передумови і причини проголошення Чехословаччини. Яка роль у проголошенні держави Т. Масарика ?
2. Детально проаналізуйте спірні території у визначенні кордонів Чехословаччини. Охарактеризуйте землі, які були приєднані до Чехословаччини і яку політику щодо них проводила держава.
  3. Розкажіть про становище Карпатської України.
  4. Проаналізуйте суспільно-політичний розвиток Чехословаччини у 1919-1939 рр., зміст конституцій 1920 р.
  5. Дайте оцінку політики чехословацького уряду щодо національних меншин у 1920-1930 рр.
  6. Підготуйте інформацію про функціонування Малої

Антанти.

7. Що таке «Судетська проблема»? Проаналізуйте її генезу.

8. Підготуйте інформацію про Мюнхенську угоду 1938 р і позицію у ній провідних країн. Чому Мюнхенську угоду можна вважати стратегічною поразкою Англії та Франції?

Проблемно-дослідницьке завдання.

(Відповіді на питання пропонується підготувати у формі есе).

1. Напишіть есе на тему «Зовнішня політика Другої Речі Посполитої: здобутки і прорахунки».
2. Чому стала можливою Мюнхенська угода ?
3. Чому політика «умиротворення» зазнала краху?
4. Зовнішня політика Чехословаччини: здобутки і прорахунки.

Література

[2, 3, 5, 8, 10, 11, 12, 14, 17, 23]

Тема 3. Болгарське царство та Королівство сербів, хорватів, словенців - Югославія у 1918-1939 рр.

План

1. Соціально-економічний та політичний розвиток Болгарії в добу правління БЗНС (1919 – 1923 рр.). Режим «Демократичної згоди» (1923 – 1931 рр.).
2. Утворення Королівства сербів, хорватів і словенців. Видовданська конституція.
3. Національні рухи в Югославії у 20-30-х рр.
4. Зовнішня політика Болгарії та Югославії у міжвоєнний період.

Контрольні запитання та завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте причини піднесення національного руху в 1918-1919 рр., Владайське повстання (Радомирський бунт).
2. Проаналізуйте умови Нейїського мирного договору 1919 р. та його наслідки для Болгарського царства.
3. Охарактеризуйте соціально-економічний та політичний розвиток Болгарії в добу правління БЗНС (1919 – 1923) та уряду А. Стамболійського. Чому реформи започатковані Стамболійським не набули розвитку?
4. Визначіть особливості розвитку Болгарії за правління уряду Александра Цанкова (1923 – 1926 рр.). Розкрийте боротьбу з БКП, зокрема терористичний акт в соборі «Св. Неділі» 16 квітня 1925 р.
5. Проаналізуйте соціально-економічний та політичний розвиток Болгарії у 1926 – 1935 рр., роль царя Бориса у політичному житті.
6. Висвітліть основні напрями зовнішньої політики Болгарії у міжвоєнний період, зверніть увагу на відносини з Лігою Націй, Малою Антантою, Балканською Антантою тощо.
7. Прослідкуйте процес зближення Болгарії з країнами Осі.
8. Проаналізуйте наслідки Першої світової війни для південнослов'янських земель. Зверніть увагу на проблему визначення кордонів Королівства СХС.
9. Охарактеризуйте передумови створення держави сербів, хорватів, словенців і Королівства сербів, хорватів, словенців. Які народи були об'єднані в Королівство СХС?
10. Проаналізуйте зміст Видовданської конституції 1921 р.
11. Охарактеризуйте причини утворення Югославії. Що стало приводом до встановлення особистої влади короля Александра?
12. Проаналізуйте зміст «Октройованої» конституції 1931 р.

13. Охарактеризуйте соціально-економічний розвиток країни. Вкажіть наслідки економічної кризи 1930-х рр. для Югославії. Дайте оцінку внутрішній політиці урядів Югославії.
14. Охарактеризуйте зовнішню політику Югославії у 20 – 30 роках, відносини з Францією, Італією, СРСР, Німеччиною, Болгарією та ін.
15. Підготуйте інформацію про мету, зміст наслідки операції «Тевтонський меч» 1934 р.
16. До яких союзів входила Югославія у 1920-1930 рр. і чому?
17. Охарактеризуйте політичне становище Югославії напередодні Другої світової війни.
18. Ознайомтеся з діяльністю політика Й. Броз Тіто.

Проблемно-дослідницькі завдання.

(Відповіді на питання пропонуються підготувати у формі есе).

1. Чому в Болгарії після Першої світової війни не було повалено монархію?
2. Чому Болгарія взяла участь у Другій світовій війні на боці Німеччини?
3. Що відіграло вирішальну роль у загибелі першої Югославії (1941 р.) : внутрішні чи зовнішні чинники?
4. Чому Югославія у міжвоєнний період стала ареною зіткнення інтересів великих європейських держав?

Література

[2, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 14, 25, 28]

Тема 5. Друга світова війна і слов'янські країни

План

1. Причини, передумови, періодизація Другої світової війни, воєнні дії.
2. Нацистський окупаційний режим на польських та чеських землях. Рух опору.
3. Словацька республіка. Й. Тісо.
4. Болгарія та Югославія у роки Другої світової війни.
5. Незалежна маріонеткова держава Хорватія (1941-1945 рр.).
6. Україна, Росія, Білорусія у роки війни. Рух опору.
7. Голокост та його особливості на слов'янських територіях.

Контрольні запитання та завдання для самостійної роботи

1. Висвітліть передумови та причини Другої світової війни. Що таке бліцкриг?
2. Ознайомтеся з періодизацією Другої світової війни.
3. Підготуйте інформацію про нацистський окупаційний режим на польських землях.
4. Охарактеризуйте німецький окупаційний режим на теренах Чехословаччини.
5. Підготуйте інформацію про «Словацьку республіку» у Другій світовій війні та діяльність Й. Тісо.
6. Висвітліть процес вступу у війну Болгарії (1941 р.) на боці Осі, перебіг військових дій та вступ в країну Червоної армії.
7. Підготуйте інформацію про функціонування маріонеткової держави Хорватія та діяльність її лідера Анте Павелича.
8. Чим була зумовлена агресія на Балканах?
9. Підготуйте інформацію про ключові битви Другої світової війни, які відбувалися на території України, Росії та Білорусі.

10. Ознайомтеся з військовим мистецтвом Червоної армії. Вермахту та партизанських армії слов'янських народів.
11. Висвітліть боротьбу національних армій слов'янських країн з німецьким окупаційним режимом. Рух опору. І його національні течії.
12. Розкрийте сутність політики голокосту на слов'янських територіях.
13. Підготуйте повідомлення про найбільші концентраційні табори на слов'янських землях - Аушвіц, Майданек, Штуттгоф та інші.
14. Проаналізуйте наслідки Другої світової війни для слов'янських народів і країн.

Проблемно-дослідницькі завдання.

(Відповіді на питання пропонується підготувати у формі есе).

1. «Чому радянські війська не надали допомоги повстанцям у Варшаві 1944 р.?»
2. «Кому належить головна заслуга в перемозі в Другій світовій війні?»

Література

[1, 2, 3, 4, 5, 8, 11, 14, 23, 28]

Змістовий модуль 2. Слов'янські народи і держави у II половині 1940-х – поч. XXI ст. Трансформаційні перетворення і виникнення нових незалежних держав.

Тема 6. Радянський Союз у 1945-1991 рр. Україна, Росія та Білорусь у 90-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.

План

1. Завершення епохи Сталіна. Хрущовська «відлига».

2. Роки брежнєвського «застою» (1964-1985 рр.).
3. СРСР у роки перебудови, розпад. (1985-1991 рр.).
4. Україна, Російська Федерація і Республіка Білорусь у 1991 – поч. XXI ст.

Контрольні запитання та завдання для самостійної роботи

1. Назвіть основні воєнні операції, унаслідок яких було звільнено території СРСР.

2. Схарактеризуйте наслідки Другої світової війни для СРСР.

3. Підготуйте інформацію про адміністративно-територіальні зміни УРСР після Другої світової війни.

4. Розкажіть про здобутки УРСР та БРСР на міжнародній арені, заснування ООН.

5. Проаналізуйте особливості відбудови народного господарства в СРСР.

6. Охарактеризуйте суспільно-політичне життя в СРСР та сталінські репресії у 1945-1953 рр.

7. Підготуйте інформацію про «ждановщину» та «лисенківщину».

8. Розкажіть про виникнення та розгортання «холодної війни».

9. Висвітліть причини, суть, наслідки хрущовської «відлиги». Які наслідки для країни мала доповідь М. Хрущова «Про культ особи» на XX з'їзді КПРС? З ім'ям якого письменника пов'язаний термін «відлига»?

10. Охарактеризуйте суспільно-політичне життя в роки брежнєвського «застою» (1964-1985 рр.). Назвіть прояви неосталінізму в суспільно-політичному житті в 1970-х роках.

11. Підготуйте інформацію про дисидентський рух, основних його лідерів, діяльність Московської Гельсінської

та Української Гельсінської груп. Вкажіть основні причини поширення дисидентського руху?

12. Чим було зумовлено прийняття нового політичного курсу в 1985 р.? Що таке «нове мислення»? У чому полягає його новизна?

13. У чому проявилася лібералізація суспільного життя в СРСР наприкінці 1980-х - на початку 1990-х років?

14. Визначте передумови і причини завершення «холодної війни».

15. Розкажіть про «новоогарьовський процес», його мету.

16. Визначте причини розпаду СРСР. Яке значення для світової спільноти мав розпад СРСР.

17. Висвітліть прихід до влади Б. Єльцина та причини конституційна криза 1993 р. в Росії.

18. Охарактеризуйте економічний розвиток Росії, зокрема перехід до ринкової економіки.

19. Проаналізуйте зовнішню політику Росії у 1991-1999 рр.:

- Перша чеченська війна (1994-1996 рр.).

- Участь Росії у конфліктах на посткомуністичному просторі.

20. Розкрийте прихід до влади В. Путіна, внутрішню політику Росії у 2000-2021 рр.

21. Проаналізуйте зовнішню політику Росії у 2000-2021 рр. :

- Друга Чеченська війна (1999-2009 рр.).

- Українсько-російські відносини, «Харківські угоди» 2010 року.

- Російська збройна агресія щодо України. Анексія Криму.

- Проголошення ДНР та ЛНР.

- Російсько-білоруські відносини.

22. Охарактеризуйте внутрішню і зовнішню політику Білорусі у 90-х рр. – поч. ХХ ст. Зверніть увагу на створення «Союзної держави» з Росією, співпрацю з Євразійським союзом.

23. Ознайомтеся з особливостями розвитку культури в Росії та Білорусі. З якими проблемами зіштовхнулася культура в 1991 рр. - поч. XXI ст. Визначте головні течії, які панують в сучасному російському мистецтві.

Проблемно-дослідницькі завдання.

(Відповіді на питання пропонується підготувати у формі есе).

1. Чому доповідь Хрущова на XX з'їзді була опублікована лише в 1989 р.?
2. Чому незважаючи на труднощі, стало можливим швидке відновлення економіки СРСР?
3. Як вплинула агресія Росії проти України на розвиток міжнародних відносин?
4. Союзна держава Росії і Білорусі: загрози для України.

Література

[1, 2, 3, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 24, 26]

Тема 7. Польща та Чехословаччина у II половині 40-х рр. – поч. XXI ст. Нові незалежні держави: Чехія і Словаччина.

План

1. Особливості розвитку Польщі та Чехо-Словаччини у другій половині 1940 – першій половині 1950 рр. Сталінська модель соціалізму.
2. Кризи комуністичного режиму в Польській Народній Республіці (1950-1980 рр.).
3. ЧССР у 1950-1980 рр. «Празька весна».
4. Крах комуністичного режиму й відновлення демократії у Польщі та Чехословаччині.

5. Особливості економічного та суспільно-політичного розвитку Польщі, Чехії та Словаччини.

Контрольні запитання та завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте характерні риси сталінської моделі соціалізму.
2. Проаналізуйте політичний та соціально-економічний розвиток Польщі у період «народної демократії» (1945-1948 рр.).
3. Проаналізуйте проблему визначення кордонів повоєнної Польщі.
4. Розкрийте причини, мету, суть і наслідки операції «Вісла». Зверніть увагу на президентські вибори 1947 р.
5. Висвітліть мету заснування та основні напрямки діяльності Комінформбюро (1947-1956 рр.) і Ради Економічної Взаємодопомоги (1949-1991 рр.).
6. Проаналізуйте основні положення конституції 1952 року, вкажіть на зміну назви країни – Польська Народна Республіка (ПНР).
7. Охарактеризуйте політику уряду Народного Фронту в Чехо-Словаччині, основні шляхи розвитку країни, вирішення територіального питання.
8. Підготуйте інформацію про парламентські вибори в Чехо-Словаччині 1946 р., прихід до влади уряду К. Готвальда.
9. Висвітліть причини лютневого заколоту 1948 р. в Чехо-Словаччині та його наслідки.
10. Визначте особливості соціально-економічного розвитку ПНР та Чехо-Словаччини у 1960-1970 рр., зверніть увагу на нововведення В. Гомулки, «Хартію 77».
11. Визначте головні причини протестних рухів у ПНР у 1950-1970 рр. – страйків у Познані, Гдині, Щецині,

Гданську та ін. Охарактеризуйте виникнення та діяльність незалежної профспілки «Солідарність». Л. Валенса.

12. Назвіть результати засідань «круглого столу» в Польщі.

13. Розкрийте причини, суть та наслідки «Празької весни 1968 р.». Як поставилися у Москві до подій 1968 р.? Чому було введено радянські війська до Чехо-Словаччини?

14. Охарактеризуйте передумови, перебіг і результати «Оксамитової революції» в Чехо-Словаччині.

15. Визначте спільне і відмінне у поваленні комуністичних режимів у Польщі та Чехо-Словаччині.

16. Проаналізуйте особливості демократичних перетворень у Польщі в 90-х рр., зміст конституції 1997 р.

17. Охарактеризуйте комплекс економічних реформ «шокова терапія».

18. Висвітліть основні риси внутрішньої і зовнішньої політики Польщі за президенства Александра Квасневського (1995-2005 рр.), Леха Качинського (2005-2010 рр.), Броніслава Комаровського (2010-2015 рр.) та Анжея Дуди (з 2015 р.).

19. Розкрийте причини розпаду Чехословаччини.

20. Проаналізуйте особливості політичних та економічних трансформаційних перетворень у Чехії та Словаччині. Кого в Чехії називають «батьком економічних реформ»?

21. Розкрийте основні риси внутрішньої та зовнішньої політики Чехії та Словаччини на поч. ХХІ ст.

Проблемно-дослідницькі завдання.

(Відповіді на питання пропонується підготувати у формі есе).

1. Чому «Солідарність» стала головною опозиційною силою тоталітарному режимові.

2. Як вплинули «перебудова» в СРСР на розгортання революційних процесів у Східній Європі?

3. У чому полягає цінність досвіду проведення реформ «шокової терапії» для України?

Література

[2, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 18, 19, 25]

Тема 8. Болгарія і Югославія у II половині 40-х рр. поч. XXI ст. Нові незалежні держави: Словенія, Хорватія, Сербія, Чорногорія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Косово.

План

1. Сталінська модель суспільно-політичного та економічного розвитку Болгарії.
2. Правління Народного Фронту та створення Федеративної Народної Республіки Югославія (ФНРЮ). «Тітоїзм» та його особливості.
3. Правління Тодора Живкова (1954-1989 рр.).
4. Революції 1989 р. Розпад Югославії. Югославські війни та конфлікти (1991-2001 рр.): причини, перебіг та наслідки.
5. Словенія, Хорватія, Сербія, Чорногорія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Косово на поч. XXI ст.

Контрольні запитання та завдання для самостійної роботи

1. Розкажіть наслідки звільнення Болгарії Червоною Армією.

2. Розкрийте характерні риси сталінської моделі соціалізму в Болгарії. За яких умов в країні було встановлено комуністичний режим?

3. Охарактеризуйте політичний розвиток Болгарії у II половині 1940 – I половині 1950 рр., ліквідацію монархії, проголошення Болгарської Народної Республіки у 1946 р.

4. Розкрийте ключові положення Болгарської (Дімітровської) конституції 1947 р.

5. Визначте специфіку економічного розвитку Болгарії у II половині 1940 – I половині 1950-х рр.

6. Розкрийте наслідки Другої світової війни для Югославії.

7. Схарактеризуйте правління уряду Народного Фронту та створення ФНРЮ.

8. Розкрийте основні положення конституції 1946 р.

9. Проаналізуйте причини, суть та наслідки радянсько-югославського конфлікту у 1949-1953 рр.

10. Окресліть складові концепції «самоврядного соціалізму», визначте переваги. Вкажіть головну мету першого п'ятирічного плану (1947-1951 рр.).

11. Проаналізуйте особливості розвитку Югославії у 60-70-х рр. Чим розвиток Югославії відрізнявся від інших країн Центрально-Східної Європи?

12. Висвітліть протестні рухи за демократизацію Югославії.

13. Проаналізуйте особливості політичного та соціально-економічного розвитку Болгарії у період правління Т. Живкова (1954-1989 рр.).

14. Розкрийте процеси наростання кризових явищ і повалення комуністичних режиму в Болгарії.

15. Розкрийте причини посилення національних рухів у Югославії, які започаткували розпад держави.

16. Охарактеризуйте державотворчі процеси в країнах Югославії.

17. Висвітліть передумови, причини та перебіг Югославських воєн та конфліктів у 1991-2001 рр.:

- війна Словенії за незалежність 1991 р. (Десятиденна війна).
- Війна в Хорватії за незалежність 1991-1995 рр.
- Боснійська війна (1992-1995 рр.).
- Операція НАТО в Боснії та Герцеговині (1995 р.)
- Війна в Косово (1998-1999 рр.)
- Операція НАТО в Югославії (1999 р.).
- Конфлікт у Південній Сербії (2000-2001 рр.).
- Конфлікт у Македонії (2001 р.).

18. Висвітліть боротьбу Косово за незалежність. Зверніть увагу на міжнародне визнання республіки Косово.

19. Проаналізуйте особливості економічного та політичного розвитку Словенії, Хорватії, Сербії, Чорногорії, Боснії і Герцеговини, Македонії та Косово на початку ХХІ ст.

20. Розкрийте співпрацю країн регіону з НАТО та ЄС. Назвіть країни, які стали повноправними членами співтовариств.

Проблемно-дослідницькі завдання.

(Відповіді на питання пропонується підготувати у формі есе).

1. Яку роль відіграли компартії в зміні суспільно-політичного ладу в країнах Східної Європи?
2. Особливості демонтажу комуністичного режиму в Болгарії.
3. Чому Балкани наприкінці ХХ ст. знову стали «пороховим льохом Європи?»
4. Проблема міжнародного визнання незалежності Косово: уроки для України.

Література

[2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 18, 19, 25, 26, 27, 28]

Рекомендована література

Основна література

1. Вітенко М. Історія Росії від найдавніших часів до наших днів. Івано-Франківськ, 2013. 346 с.
2. Священко З. Новітня історія слов'янських народів : навч. посібник в 2 ч. Ч. 1. (1918-1945 рр.). Умань, 2020. 478 с.
3. Священко З. Новітня історія слов'янських народів : навч. посібник в 2 ч. Ч. 2. (1945- поч. ХХІ ст.). Умань, 2020. 478 с.
4. Чорній В. Історія Болгарії. Львів, 2007. 404 с.
5. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн ХХ ст. : підручник. Київ, 2005. 814 с.

Додаткова література

6. Баран З., Криль М. Історія Югославії (1918-1990 рр.) : текст лекцій. Львів, 1997.
7. Велика війна 1914-1918: витоки, характер, наслідки : монографія / наук. ред. С. С. Трояна. Київ : Кондор, 2018. 536 с.
8. Віднянський С. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921-1945 рр.). Київ, 1994. 82 с.
9. Зарицький О. Вацлав Гавел. Політ портрет. Київ, 2001. 127 с.
10. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Львів, 2002. 752 с.
11. Історія Центрально-Східної Європи : навч. посібн. / За ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2001.

12. Клинова-Дацюк Г. Д. Україна та інтеграційні процеси в сучасній Європі. Рівне: НУВГП, 2012. 190 с.
13. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посібн. Київ, 2009. 751 с.
14. Кріль М. Історія Центрально-Східної Європи : навч. посібн. Київ, 2008. 284 с.
15. Кріль М. Розпад Югославської федерації та утворення нових держав на Балканах. Львів, 1996.
16. Кріль М. Історія Словаччини. Львів, 2006. 264 с.
17. Литвин М. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. Львів, 1998. 468 с.
18. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки). / Керівник авт. кол. В. Манжола. Київ, 1999. 558 с.
19. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 роки). / Керівник авт. кол. Л. Гайдуков. Київ, 2001. 622 с.
20. Орлова Т. Історія нових незалежних держав. Post – sovieticum : навч. посібн. Київ, 2010. 487 с.
21. Орлова Т. Історія пострадянських країн : підручник. Київ, 2014. 502 с.
22. Перша світова війна і революції: вектори соціокультурних трансформацій : колективна монографія. / С. С. Троян, С. Й. Бобилева, Н. В. Венгер та ін. ; наук. ред. д.і.н., проф. С. С. Трояна. Київ : Кондор, 2017.
23. Піковська Т. Національне питання в програмах політичних партій Першої Чехословацької республіки (1918-1938 рр.). Вінниця, 2020.
24. Перепилиця Г. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі. Київ, 2003. 256 с.
25. Скрипник О. Історія європейської інтеграції : навч. посібн. Умань, 2019. 370 с.
26. Україна : політична історія ХХ – початку ХХІ століття. Голова редакційної колегії В. Литвин. Київ, 2007. 1026 с.
27. Федонюк С., Лажник В., Моренчук А., Романюк Н. НАТО : історія, діяльність, перспективи. Луцьк, 2008. 258 с.

28. Фрейдзон В. И. История Хорватии. Краткий очерк с древнейших времен до образования республики (1991 г.). Санкт-Петербург, 2001. 318 с.

Інтернет-ресурси:

Електронна бібліотека Інституту всесвітньої історії НАН України (<https://elibrary.ivinas.gov.ua/>)

Електронна бібліотека Інституту історії НАН України (<https://cutt.ly/rUoDmLQ>).

<https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/>

Євроінтеграційний портал (<https://eu-ua.kmu.gov.ua/>)

Євроінтеграційний портал країн Європи (<https://www.goethe.de/ins/ua/prj/eur/mit/tsc/ukindex.htm>).

<https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/>.

Тести для самоперевірки

1. Вкажіть за умовами якого договору Польщі відійшли Східна Україна та Західна Білорусь:
  - а) Ризького
  - б) Брест-Литовського
  - в) Італійського
  - г) Мюнхенського.
2. Назвіть засновника Чеської національної ради, який згодом тричі обирався президентом:
  - а) Т. Массарик
  - б) Е. Бенеш
  - в) Ю. Пілсудський
  - г) Б. Кун
  - д) К. Генляйн
3. Вкажіть, яка країна на початку вересня 1915 р. офіційно приєдналася до блоку Центральних держав:
  - а) Болгарія
  - б) Османська імперія

- в) Італія
  - г) Греція
  - д) США
4. Позначте хронологічні межі чинності Видовданської конституції Королівстві СХС:
- а) 1921-1929 рр.
  - б) 1918-1921 рр.
  - в) 1921-1931 рр.
  - г) 1929-1931 рр.
  - д) 1921-1934 рр.
5. Вкажіть, в якому документі йшлося про відновлення незалежності Польщі після завершення Першої світової війни:
- а) «14 пунктів В. Вільсона»
  - б) Корфській декларації
  - в) Травневій декларації
  - г) Версальському договору
  - д) Брест-Литовському договору
6. Режим «санації» це:
- а) авторитарний режим на чолі з Ю. Пілсудським, встановлений в умовах кризи парламентської системи польської державності;
  - б) демократичний режим Ю. Пілсудського, встановлений в умовах економічної кризи;
  - в) авторитарний режим Ю. Пілсудського, встановлений напередодні Другої світової війни;
  - г) авторитарний режим Ю. Пілсудського, встановлений в умовах радянсько-польської війни;
  - д) демократичний режим Ю. Пілсудського, встановлений у міжвоєнний період 1918-1939 рр.
7. «Диво на Віслі» це:
- а) вирішальна битва радянсько-польської війни, в ході якої Польща зуміла відстояти незалежність і завдати поразки Червоній Армії;

- б) вирішальна битва радянсько-польської війни, в ході якої Червона Армія завдала поразки Польщі;
- в) вирішальна битва у роки Першої світової війни;
- г) вирішальна битва у роки Другої світової війни на території Польщі;
- д) битва польської армії з військами УНР.

8. Вкажіть причину радянсько-югославського конфлікту в 1948-1949 рр.:

- а) незалежна від СРСР позиція югославського керівництва щодо проведення зовнішньої та внутрішньої політики;
- б) територіальні претензії Югославії до СРСР;
- в) отримання допомоги Югославією від західних країн;
- г) відмова Югославії від побудови соціалізму;
- д) налагодження тісної співпраці з країнами Західної Європи.

9. Назвіть дату досягнення Дейтонської угоди щодо Боснії і Герцеговини:

- а) 1995 р.
- б) 1994 р.
- в) 1996 р.
- г) 1998 р.
- д) 2008 р.

10. Вкажіть лідера «Празької весни»:

- а) А. Дубчек
- б) Г. Гусак
- в) А. Навотни
- г) В. Гавел
- д) Й. Тісо

11. Лідер незалежного профспілкового руху в Польщі у 80-ті роки ХХ ст.:

- а) Л. Валенса
- б) В. Ярузельський
- в) Л. Бальцерович

- г) В. Гомулка
д) В. Гавел
12. Вкажіть роки функціонування Організації Варшавського договору:
- а) 1955-1991 рр.
  - б) 1953-1990 рр.
  - в) 1954-1988 рр.
  - г) 1955-1989 рр.
  - д) 1945-1990 рр.
13. Вкажіть, яку назву отримала югославська модель соціалізму:
- а) «самоврядний соціалізм»
  - б) «прогресивний соціалізм»
  - в) «розвинутий соціалізм»
  - г) «соціалізм з людським обличчям»
  - д) «культурний соціалізм»
14. Президент США, котрий назвав СРСР «імперією зла» і оголосив «хрестовий похід» проти комунізму:
- а) Р. Рейган
  - б) Д. Буш
  - в) Б. Клінтон
  - г) Д. Кенеді
  - д) Б. Обама
15. Що НЕ відповідає курсу Й. Б. Тіто у 1947-53 рр.:
- а) дружні стосунки з СРСР і країнами соціалістичного табору;
  - б) розвиток економіки за п'ятирічними планами;
  - в) націоналізація економіки;
  - г) закріплення лідируючих позицій КПЮ в управлінні країною;
  - д) створення кооперативних форм господарювання у селах.

16. Які країни Східної Європи розпалися після революцій 1989 р.:

- а) Югославія, Чехословаччина
- б) Польща, Чехословаччина
- в) Угорщина, Польща
- г) Чехословаччина, Болгарія
- д) Болгарія, Югославія

17. Вкажіть, які війська у 1944 р. визволили територію Польщі від нацистських окупантів:

- а) Червона Армія, Армія Людова
- б) ОУН-УПА
- в) Чеська армія
- г) Об'єднані сили чеських і словацьких армій
- д) Армія Крайова.

18. «Другою катинською трагедією» вважають :

- а) загибель в авіакатастрофі значної частини польської політичної та військової еліти Польщі у 2010 р.;
- б) масова страта польських громадян, здійснених органами НКВС СРСР у катинському лісі;
- в) польсько-радянське протистояння у роки Другої світової війни;
- г) переселення польського населення із східних теренів на західні ;
- д) радянсько-польське протистояння під час операції «Вісла».

19. Збройне захоплення Криму і Севастополя Російською Федерацією у лютому – квітні 2014 р. згідно міжнародного законодавства підпадає під визначення:

- а) незаконна анексія
- б) інтервенція
- в) військова агресія
- г) гібридна війна
- д) інкорпорація.